

ZENESZERZŐI KEZDETEK. TERÉNYI EDE: „HA FOLYÓVÍZ VOLNÉK” (1954), OP. 1

Prof. Dr. Habil. Coca Gabriela
Babeş-Bolyai Tudományegyetem,
Kolozsvár

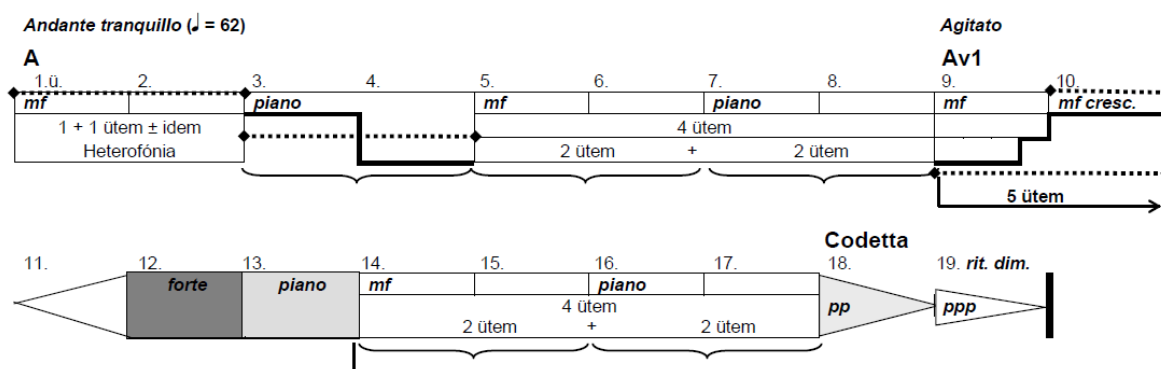
2008-ban publikáltam a *Studia UBB Musica*¹ című folyóiratban egy életrajzi tanulmányt Terényi Ede zeneszerzőről.² A következő mottó volt a tanulmány élén:

„Ha folyóvíz volnék / bánatot nem tudnék / Hegyek völgyek között / szép csendesen
folynék / Partot mosogatnék / fűvet újítanék / Szomjú madaraknak, / innok adogatnék.”

A fenti sorok egy népdal szövege, amelyet a zeneszerző átvett és feldolgozott, 1954-ben (19 évesen). Három egynemű szólamra kis kórusművet írt, női, vagy gyermekkarra. Bartók Béla *27 Egyneműkar* friss megismerése ihlette a fiatal zeneszerző szakos zeneakadémistát. Nem Bartók utánzatként képzelte művét, inkább próbálta magát beleélni a bartóki művek hangzási világába. Visszamenőleg, a zeneszerző, úgy véli, hogy ez a kis mű az ő igazi op. 1-es műve. Jelen tanulmány célja e kórusmű elemzése, amely nagyon közel állt a zeneszerző lelkéhez, élete végéig.

A 19 ütemből álló kis mű nagyon összetett felépítésű. A mű formája a következőképpen alakul:

1. Grafikum

¹ Coca, Gabriela. *Ede Terényi – The Retrospective of Five Decades of Creation*, in: *STUDIA UBB MUSICA*, LIII, 1, 2008 (p. 3-38). See: [STUDIA UNIVERSITATIS - Abstract](#) and Full Document: [339.pdf \(SECURED\)](#)

² Ennek a tanulmánynak a bővített, aktualizált változata megjelent a *Parlando* 2016/5-ös lapszámában: [Coca Gabriella-Terenyi Ede.pdf](#)

A mű két formarészből épül, A + Av1 (8 + 9) ütem, melyet egy 2 ütemes *Codetta* zár. A két formarész éles tempóváltással különül el egymástól (*Andante tranquillo* ♩ = 62) / *Agitato*. Az első formarész tempója hozzásegíti a kibontakozó dallamot a szöveg illusztratív kifejezéséhez: „Hegyek, völgyek között / **szép csendesen folynék**”. Az *Agitato* már a cselekvés dinamizmusát fejezi ki: „partot mosogatnék”, „füvet újítanék”, „szomjú madaraknak, innyok adogatnék”.

Az első formarészben a dinamika 2 + 2 ütemenként mozaikszerűen alakul, fény és árnyék folyamatos váltakozását sugallva (*mf* + *p* + *mf* + *p*). A dinamika egyszerű váltakozása valójában szorosan követi a motívikus, 2 + 2 ütem, heterofonikus, enyhén variált ismétléseket.

1. példa

Andante tranquillo ♩ = 62

mf *p* op. 1, 1954 IX. 6

Ha fo-lyó - víz vol-nék bá-na-tot nem tud-nék, Ha fo-lyó-víz vol-nék

Ha fo-lyó-víz vol-nék bá-na-tot nem tud - nék, Ha fo-lyó-víz vol-nék

Ha fo-lyó - víz vol-nék bá-na - tot nem tud-nék,

[5] Bá - na - tot nem tud - nék,

p Bá - na - tot nem tud - nék,

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 1-4. ütem

A kezdő 4 ütem után, mely szimmetrikusan tagolódik [2 (1 + 1) + 2 (1 + 1)] -re, a következő 4 ütem 2 + 2-re oszlik.

2. példa

[5] *mf*

He - gyek völ - gyek kö - zött

He - gyek közt

He - gyek közt

szép csen - de - sen foly - nék — He - gyek völ - gyek kö - zött

szé - pen foly - nék He - gyek közt

csen - de - sen foly - nék He - gyek kö - zött

szép csen - de - sen foly - nék;

csen - de - sen foly - nék;

szé - pen foly - nék;

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 5-8. ütem

A második formarészben, az elsőhöz hasonlóan, a szerző minden verssort elhangzása után megismétel. A formarész kezdő két ütemében (lásd a 9-10. ütemeket), „*Partot mosogatnék, fűvet újítanék*” szöveggel, a szólamok „alulról felfele” haladó, lépcsőzetes, polifonikus sorrendbe lépnek be.

3. példa

Par - tot mo - so - gat - nék

Par - tot

Par - tot mo - so - gat - nék

Par - tot mo - so - gat - nék, fű - vet ú - jí - ta - nék, Par - tot mo - so - gat - nék

mo - so - gat - nék, fű - vet ú - jí - ta - nék, Par - tot mo - so - gat - nék

fű - vet ú - jí - ta - nék fű - vet ú - jí - ta - nék, Par - tot mo - so - gat - nék

Musical score for Terényi Ede's 'Ha folyóvíz volnék, 9-13. ütem'. It consists of three staves of music in treble clef, marked with a piano (*p*) dynamic. The lyrics are 'fü - vet ú - jí - ta - nék.' repeated on each staff.

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 9-13. ütem

Az Av1 formarész kezdő ütemének alsó szólama (9. ütem) megegyezik dallamilag az A formarész 4. ütemének középső szólamával:

4. példa

Musical score for Terényi Ede's 'Ha folyóvíz volnék, 9. és 4. ütem'. It consists of two staves of music in treble clef. The first staff has the lyrics 'Par - tot mo - so - gat - nék' and is labeled '(9. ütem – alsó szólam)'. The second staff has the lyrics 'Bá - na - tot nem tud - nék,' and is labeled '(4. ütem – középső szólam)'. Both staves are marked with a piano (*p*) dynamic.

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 9. és 4. ütem

A formarész két frázisból alakul, amely összesen 5+4 ütem. Az 5 ütemes frázis tartalmazza az egész mű dinamikai és ambitus csúcspontját. A dinamika eléri a *forte*-t, a szoprán hangmagassága pedig a G2 csúcspontot.

5. példa

Musical score for Terényi Ede's 'Ha folyóvíz volnék, 12. ütem'. It consists of three staves of music in treble clef, marked with a forte (*f*) dynamic. The lyrics are 'Par-tot mo-so-gat-nék' repeated on each staff.

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 12. ütem

A formarész második frázisa, a 14-17. ütemek, az első formarész 5-8. ütemének egy egészhanggal feljebb való variált ismétlése. Ezekben az ütemekben a felső szólam énekli a dallamot, míg a középső és az alsó szólam harmóniai alátámaszt biztosít. A dallamvonal ezekben az ütemekben kitűnik változatos ritmikájával, valamint kanyargó, „szép csendesen folydogáló” dallamosságával (lásd a 6. példát párhuzamban a 2. példával).

6. példa

mf Szom - jú ma - da - rak - nak iny - nyok a - do - gat - nék, —
 mf Szom - jú ma - da - rak - nak,
 mf Szom - jú ma - dár - - - nak,

p Szom - jú — ma - da - rak - nak iny - nyok — a - do - gat - nék;
 p Iny - nyok a - do - gat - nék,
 Szom - jú ma - dár - nak iny - nyom ad - nék,

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 14–17. ütem

Hasonlóan, a második formarész első frázisa, rokon motivikus alapon az első formarész első frázisával.

7. példa

Andante tranquillo ♩ = 62

mf *op. 1, 1954 IX. 6* p

mf Ha fo - lyó - víz vol - nék bá - na - tot nem tud - nék, Ha fo - lyó - víz vol - nék
 mf Ha fo - lyó - víz vol - nék bá - na - tot nem tud - nék, p Ha fo - lyó - víz vol - nék
 mf Ha fo - lyó - víz vol - nék bá - na - tot nem tud - nék,

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 1–3. ütem

mf *cresc.* *f*

mf *cresc.* Par - tot mo - so - gat - nék, fű - vet ú - jí - ta - nék, f Par - tot mo - so - gat - nék
cresc. mo - so - gat - nék, fű - vet ú - jí - ta - nék, f Par - tot mo - so - gat - nék
cresc. fű - vet ú - jí - ta - nék fű - vet ú - jí - ta - nék, f Par - tot mo - so - gat - nék

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 10–12. ütem

A dinamikai fokok ebben a második formarészben is 1-2 ütemes mozaikkockákhoz hasonlóan társulnak, kivéve a 10-11. ütem *crescendo*-ját, amely előkészíti a kórusmű csúcspontját (lásd a formát ábrázoló grafikumot).

A *Codetta* záró két üteme megnyugvást hoz magával, *pianissimo*-ban, majd *ppp rit. dim.*-ban. Szöveggént visszatér az első versszak „*Ha folyóvíz volnék*” - kétszeri ismétléssel, motivikusan pedig - **egyrészt** a kezdő motívum hangközileg variált tükörmegfordítása (lásd az 1. ütemet a 18. ütemmel párhuzamban). Az 1. ütem 3:1-es modellt ölt, míg a 18. ütem 2:3-as modell.

8. példa

18. ü.

Agitato

1. ü.

Andante tranquillo ♩ = 62

Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 18. és 1. ütem felső szólam

- **másrészt** pedig, záróütemként a szerző megismétli variáltan a mű csúcspontját képező ütemet. Az, ami a csúcspont pillanatában precíz ritmikával és éles dinamikával hangzott el *forte*-ban, itt *ppp rit. dim.* formában tér vissza.

9. példa

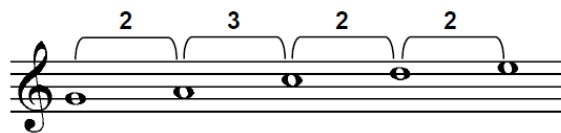
Terényi Ede: *Ha folyóvíz volnék*, 18–19. ütem

Dallamilag a zeneszerző a hexatonikus és pentaton skálákat használja. Lásd itt a mű első és második frázisának skáláit:

10. példa

1-4. ütemek (felső szólam) - félkromatikus, hexaton skála

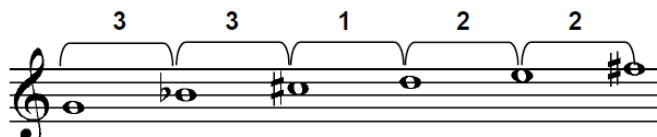
11.példa

5-8. ütemek (felső szólam) - diatonikus, pentaton skála

A forma második részének első frázisában (Av1 - 9-13. ütemek), az alap hexaton skála így változik:

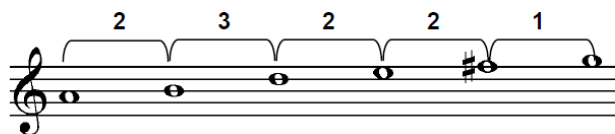
12.példa

9-13. ütemek (felső szólam) - félkromatikus, hexaton skála

Ezután, a második frázisban a codetta-val együtt a hexaton skála a következőképpen jelenik meg:

13.példa

14-19. ütemek (szoprán) - félkromatikus, hexaton skála

Ezek a skálák nem szimmetrikus felépítésűek.

Ami a ritmikát illeti, a 19 ütemből mindössze 3 olyan van, amelyben a zeneszerző mindhárom szólamban ugyanazt a ritmust használja. A fennmaradó ütemeket a vertikális poliritmikus struktúrák uralják (lásd például a mű 1-2. ütemét):

14.példa

Az 1-2. ütem ritmusa

A zeneszerző az op. 1-es kórusában, egy konszonáns, harmonikus légkört alakít ki. Leginkább dúr és moll akkordokat használ. Az előforduló diszsonanciákat, az akkordok

alapelemeivel egy időben megszólaló díszítőhangok hozzák létre (késleltetések, átvezető hangok, váltóhangok). A szerző ugyanakkor gyakran használ kvart-akkordokat, amelyek szintén diszsonánsak, és érdekes geometrikus akkordokat (elemzési modellért lásd a: *Terényi Ede kórusművészete* című tanulmányomat).³

Összefoglalva, a szerző 19 éves volt, amikor ezt a művet írta. A mű összetettsége, kis terjedelme ellenére, a szerző logikus gondolkodásának magas fokát bizonyítja. Ráadásul, a szöveg kiválasztása nem volt véletlenszerű. A vonzódás ehhez a tartalomhoz természetes volt egy olyan ember számára, akinek lelki vonásai rezonáltak e szöveg kifejező gyengédségével.

IRODALOM:

Coca, Gabriela. *Ede Terényi – The Retrospective of Five Decades of Creation*, in: STUDIA UBB MUSICA, LIII, 1, 2008 (p. 3-38). Lásd: [STUDIA UNIVERSITATIS - Abstract and Full Document: 339.pdf \(SECURED\)](#)

Coca, Gabriela. *Terényi Ede*, in: *Parlando, internetes zenepedagógiai folyóirat*, nr. 5/2016. Lásd: [Coca Gabriella-Terenyi Ede.pdf](#)

Coca, Gabriela. *Terényi Ede kórusművészete*, in: *Parlando, internetes zenepedagógiai folyóirat*, 2018/4. [TERÉNYI EDE KÓRUSMŰVÉSZETE](#)

[Ha folyóvíz volnék Ha folyóvíz volnék](#) , in: Faragó Laura, *Szívárvány havasán. Hungarian Folk Songs and Ballades*. © 1977 HUNGAROTON RECORDS LTD. Released on: 1977-03-13
[ede-terenyi-sheet-music](#)
<https://ede-terenyi-sheet-music.webnode.hu>

---

³ Coca, Gabriela. *Terényi Ede kórusművészete*, in: *Parlando, internetes zenepedagógiai folyóirat*, 2018/4. [TERÉNYI EDE KÓRUSMŰVÉSZETE](#)